

Planenlig tillsyn vid Åkersvängens gruppboende

Inledning av ärendet

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHHM) har i verksamhetsplanen för år 2023 som målsättning angett att proaktiv tillsyn i form av inspektioner ska genomföras vid Kommunernas socialtjänsts k.f. (KST) boendeenheter som erbjuder heldygnsomsorg för personer med funktionshinder.

Utgångspunkten för ÅMHHM:s tillsyn bygger på det riksomfattande tillsynsprogrammet 2012 – 2014 ”Boendeservice med heldygnsomsorg för funktionshindrade” under ledning av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira). Underlag har även erhållits från den granskning av självbestämmande och begränsningsåtgärder på ovannämnda enheter som ÅMHHM genomförde åren 2019 – 2020 tillsammans med Statens ämbetsverk på Åland. Frågeställningar i förvaltningsklagomål som ÅMHHM har hanterat under de senaste åren har ytterligare påverkat innehållet i den nu aktuella tillsynen.

Utredning och utlåtanden

Inspektionen på Åkersvängens gruppboende (enheten) har genomförts så att ÅMHHM den 02 november 2023 per telefon kontaktade föreståndaren och meddelade om inspektionen. Därefter skickade ÅMHHM per epost inspektionschecklista och personalförteckning med begäran om att få ifrågavarande handlingar ifyllda och returnerade tillsammans med enhetens gällande verksamhetsplan. ÅMHHM genomförde den förhandsanmälda inspektionen på enheten den 05 december 2023 då utrymmen granskades och enhetens inlämnade handlingar genomgicks. ÅMHHM skickade den 5 december 2023 ut en inspektionsberättelse tillhörande handlingar på hörande till enheten.

Beslut och motiveringar

Beslut

ÅMHM uppmärksamgör med stöd av 10 § 1 mom. i landskapslagen (2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn på Åland KST på att behörighetskraven i 65 § i landskapslagen (2020:12) om socialvård och 8 samt 12 §§ i landskapslagen om yrkesutbildade personer inom socialvården ska iakttas vid anställning av t.f. föreståndare till enheten.

ÅMHM uppmärksamgör vidare KST med stöd av 10 § 1 mom. i landskapslagen (2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn på Åland på att bestämmelserna i 64 § landskapslagen (2020:12) om socialvård och 42 a § i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (FFS 519/1977) innebär att enbart obehörig personal inte kan arbeta i ett arbetsskift.

Motiveringar

Ledningen av socialvården

Enligt 65 § 1 mom. i landskapslagen (2020:12) om socialvård får huvudsakligen administrativa ledningsuppgifter inom socialvården skötas av en socialarbetare eller en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet eller högskola som omfattar minst fyra års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.

Enligt 65 § 2 mom. i landskapslagen (2020:12) om socialvård ska den yrkesmässiga ledningen av det sociala arbetet skötas av en socialarbetare.

Enligt 65 § 3 mom. i ovan angivna lag får ledningsuppgifter inom socialvården som omfattar styrning av klientarbetet skötas av en person som har en för uppgiften lämplig examen från universitet, högskola eller yrkeshögskola som omfattar minst tre års heltidsstudier. Därutöver krävs kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga.

Enligt 8 § 1 mom. i landskapslagen (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvården beviljas en person som i Finland har avlagt en högre högskoleexamen i vilken det ingår eller utöver vilken personen har genomfört huvudämnesstudier i socialt arbete eller universitetsstudier i socialt arbete motsvarande ett huvudämne, på ansökan rätt att utöva socialarbetaryrket som legitimerad yrkesutbildad person på Åland.

Enligt 8 § 2 mom. i landskapslagen (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvården beviljas en person som i Finland har avlagt en lämplig yrkeshögskoleexamen inom det sociala området på ansökan rätt att utöva socionomyrket som legitimerad yrkesutbildad person på Åland.

Enligt 12 § i landskapslagen (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvården kan om det för en uppgift som yrkesutbildad person inom socialvården inte är möjligt att anställa en person med föreskriven behörighet, kan för uppgiften för högst ett års tid anställas en person som på basis av genomförda studier har tillräckliga förutsättningar och den skicklighet som krävs för att sköta uppgiften.

ÅMHHM konstaterar att arbetsgivaren fastställer behörighetskraven för föreståndare på en verksamhetsenhet inom socialvården utifrån arbetsuppgifternas innehåll och med beaktande av bestämmelserna i landskapslagen om socialvård och behörighetslagen för yrkesutbildade personer inom socialvården och möjlig annan speciallagstiftning. ÅMHHM konstaterar i enlighet med detta att behörighetskraven enligt 65 § i landskapslagen (2020:12) om socialvård antingen är högre högskoleexamen eller högskoleexamen beroende på om arbetsuppgifterna huvudsakligen omfattar administrativa ledningsuppgifter eller omfattar styrning av klientarbetet. I båda fallen förutsätts därtill kännedom om branschen samt tillräcklig ledarskapsförmåga. ÅMHHM konstaterar ytterligare att ifall behörighetskravet för föreståndare är socialarbetare eller socionom och det inte är möjligt att anställa en person med föreskriven behörighet, kan för ifrågavarande uppgift för högst ett års tid anställas en person som på basis av genomförda studier har tillräckliga förutsättningar och den skicklighet som krävs för att sköta uppgiften.

Enheten uppgav under ÅMHHM:s platsinspektion att t.f. föreståndaren är obehörig för tjänsten och att vederbörande persons anställning inleddes i februari 2023. Enheten meddelade även att den ordinarie föreståndaren har kvar anställning i deltid och utför uppgifter som t.f. föreståndaren saknar behörighet till. ÅMHHM saknar närmare information om föreståndarens arbetsuppgifter på Åkersvängens gruppboende, men konstaterar att behörighetskraven för anställning av föreståndare till en verksamhetsenhet inom socialvården bestäms enligt 65 § i landskapslagen (2020:12) om socialvård med de möjligheter till avvikelser som bestäms enligt 8 och 12 §§ i landskapslagen (2020:24) om yrkesutbildade personer inom socialvården. Ifrågavarande behörighetskrav gäller även vid anställning av t.f. föreståndare som i väsentlig utsträckning leder arbetet på enheten.

ÅMHHM uppmärksamgör enheten på de lagstadgade behörighetskraven för anställning av t.f. föreståndare till verksamhetsenhet inom socialvården.

Behörig personal på plats

Enligt 64 § i landskapslagen (2020:12) om socialvård ska för uppgifter inom verkställigheten av socialvården kommunen ha ett tillräckligt antal yrkesutbildade personer inom socialvården samt annan personal som deltar i klientarbetet. Enligt 42 a § i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (1997/519) ska en enhet för krävande multiprofessionellt stöd ha ett tillräckligt antal yrkesutbildade personer inom socialvården och hälso- och sjukvården samt övrig personal med tanke på verksamheten och behoven hos dem som ges specialomsorger.

Enheten uppgav under inspektionen att det i alla skift inte har lyckats att ha behörig personal, således kan det i enstaka fall förekomma att enbart obehörig personal arbetar i arbetsskiftet. ÅMHHM konstaterar efter konsultation med Valvira att enheten under alla klockslag, i alla situationer ska tillse att personalens antal och utbildning motsvarar antalet klienter och deras stödbehov. ÅMHHM konstaterar att det inte är förenligt med gällande lagstiftning att enbart obehöriga anställda arbetar i skift, och tolkar enhetens svar att så har skett. ÅMHHM uppmärksamgör enheten på kraven att under dygnets alla timmar alltid ha behöriga anställda på plats.

Utrymmen

Enligt 30 § 4 mom. i landskapslagen (2020:12) om socialvård ska de lokaler för socialservice som står till klienternas förfogande stöda klienternas sociala interaktion. När lokalerna planeras och används ska individuella behov och förutsättningar hos klienterna, tillgänglighet och integritetsskydd beaktas. Enligt 42 a § 5 mom. 4 punkten i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (1997/519) 4) ska den som ger specialomsorger se till att man stöder och främjar förutsättningarna för en person som ges specialomsorger att klara sig på egen hand och hans eller hennes självbestämmanderätt genom ändamålsenliga möbler, redskap och planlösningar.

Ur den ifyllda inspektionschecklistan framgår att fastighetens utrymmen och planlösningar inte i alla hänseenden motsvarar klienternas behov (punkt 3.1). ÅMHHM:s inspektion på plats ger stöd för denna uppfattning, men att ytterligare information och utredningar behövs för att med större säkerhet kunna fastslå att så är fallet. ÅMHHM avser internt diskutera hur frågan lämpligen kan följas upp. ÅMHHM avstår därför från ytterligare tillsynsåtgärder i detta skede.

Hälso- och sjukvård

Enligt 15 § i landskapslagen (2011:114) om hälso- och sjukvård ska verksamheten inom Ålands hälso- och sjukvård basera sig på vetenskap och beprövad erfarenhet samt på god vårdpraxis och goda rutiner. Verksamheten ska vara högklassig och trygg och fullgöras på ett behörigt sätt.

ÅMHH konstaterar att läkemedelsbehandling utgör en verksamhet inom hälso- och sjukvården, även om den sker vid en enhet inom socialvården. ÅMHH bedömer att säker och kvalitativ läkemedelsbehandling på enheten bygger på att en läkemedelsbehandlingsplan har utarbetats i enlighet med Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 7:2021.

Enligt uppgift till ÅMHH saknar enheten en uppdaterad och komplett läkemedelsbehandlingsplan, men KST avser utarbeta en läkemedelsbehandlingsplan som berör alla boendeenheter. ÅMHH avstår därför från ytterligare tillsynsåtgärder i detta skede och fortsätter föra dialog med kommunalförbundet för att få uppgifter om närmare tidtabell och innehåll för ifrågavarande plan.

Övrigt

I den ovannämnda ifyllda returnerade personalförteckningen har enheten på ÅMHH:s begäran uppgett vilka anställda som har hygienpass. Ifrågavarande uppgifter överförs internt på ÅMHH till ansvarig inspektör för livsmedelshygien för separat kravbedömning.

Besvär

I enlighet med 10 § 3 mom. landskapslagen (ÅFS 2020:13) om landskapslagens förvaltning och tillsyn på Åland kan inte ändring i detta beslut sökas genom besvär.

Beslutet justeras omedelbart.

För Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

Robert Sundström
T.f. myndighetschef
Beslutande

Mikael Granholm
Social- och hälsovårdsinspektör
Föredragande